

objektumokra rábontani. Összesen 45 jelenséget dokumentáltunk. A jelenségekkel érintett terület minimum 350×350 m kiterjedésű, de a belső udvarokon nem volt lehetőségünk kutatni.

Az objektumok egy részéből nem került elő korhatározó kerámia, csak jellegtelen, esetleg az őskor valamelyik időszakához köthető oldaltöredék. Néhány gödörből késő rézkori kerámia töredékek kerültek elő, többek között az egyik Diófa utcai objektumból is, amire rábontottunk. Ennek betöltéséből szinte több rétegben igen sok állatsont és kerámiatöredék, illetve egy köeszköz is előkerült. A késő rézkori jelenségek főleg a terület D-i és Ny-i feléből kerültek elő.

Néhány gödör anyagát a késő bronzkorra, illetve a késő vaskorra tehetjük, ez a néhány gödör a terület ÉNy-i negyedébe esik.

Római kori objektumok az érintett terület egészéről kerültek elő, de többségében a Ny-i, illetve az É-i utcából. A szarmata telepjelenségeket a megfigyelték alapján egyszerű gödrök, méhkas alakú tárolóvermek, és feltételezhetően egy műhely részlete képviselte. A házi kerámia és a szürke korongolt kerámiatöredékek mellett, *terra sigillata* töredék is előkerült.

Egyetlen gödörből származik jellegtelen, de az anyaga alapján középkorra tehető kerámia.

Két biztosan római kori sír, egy bizonytalan korú, de feltehetően római kori sír került elő, amelyre rábontottunk. Két esetben szórvány egész edény került elő, ami szintén sírkerámia lehetett. A D-i utca (Szabadság utca) Ny-i felében tártunk fel egy É–D-i tájolású sirt. A halott nyújtott testhelyzetben, karjai szorosan a test mellett, kézfeje a csípő alá szorulva helyezkedett el. Nyakánál bronzfibula, derekán egy bronz övcsat, bal oldalán csípőmagasságban egy vaskés és egy vas tűzkészesség, lábfejénél egy szürke korongolt edény volt. Tőle nyugatra egy másik csontváz került elő, egy árokából, de a vázat a szennyvízárok erősen megbolygatta. A vázrészlet közvetlen közeléből kerámiatöredékek, egy nyomott gömbös formájú orsógomb és állatsontok kerültek elő, de összetartozásuk kérdéses.

A harmadik sír a Ny-i utcából (Diófa utca) került elő. A koponyát és a bal vállat a szennyvízárok bolygatta, a lábát a gázárak ment keresztül. Nyújtott testhelyzetű, D–É-i irányban fektetett halott. Jobb keze a test mellett, a bal nyújtott helyzetben, de a csípőn nyugszik. A csípőcsont bal oldalán egy hosszúkás téglalap alakú bronz csattest került elő, illetve a halott bal oldalán néhány kisebb bronztöredéket találtunk.

Az É-i utca (Vasút út) K-i részéből 70 cm mélyen kerültek elő bolygatott emberi csontok. Melléklet, vagy egyéb, a váz korára utaló lelet nem került elő. Tájolása bizonytalanul Ny–K-i.

Munkatársak: Gutay Mónika, Nagy László, Tóth Zoltán.

FARKAS CSILLA

236. Szirmabesenyő határa (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U

Pusztai Imre 2013 márciusában, mezőgazdasági szemle közben, újabb régészeti lelőhelyeket fedezett fel Szirmabesenyő környékén, melyek leleteit behozta a múzeumba.

Észak (Sajó bal part) (A Közhiteles Nyilvántartásban nem szerepel): A lelőhely a község É-i szélén, a Sajó bal partján, egy mesterséges csatorna NyDNy-i partján, szántott területen található. A bejelentő, mintegy 50×100 m-es területen, 13 kerámiatöredéket és 1 pattintott követ gyűjtött, melyek a középső neolitikumból (AVK) származnak. A bejelentést követően a lelőhely bejárására, pontos felszíni kiterjedésének meghatározására nem nyílt lehetőség.

Berek 3. (Közhiteles Nyilvántartásban nem szerepel): A lelőhely a községtől és a Sajótól K-re, az egykori Bükkalja Tsz-től KDK-re, a Berek (Berek-dűlő) és a Berek 2. (Berek-dűlő) lelőhelyektől É-ra található. A bejelentő, mintegy 50×50 m-es területen, 5 nagy méretű, lenyomatos paticsot és 1 őrlőkötőredéket gyűjtött, melyek a középső neolitikumból (AVK vagy csoportja) származnak. A bejelentő megjegyzése szerint a paticsokat 2–3 gödör vagy ház helyén találta. A bejelentést követően a lelőhely bejárására, pontos felszíni kiterjedésének meghatározására nem nyílt lehetőség.

CSENGERI PIROSKA

237. Szolnok határa

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) Ő, Szk, Sza, Á, I

Az M4 gyorsforgalmi út Abony–Fegyvernek 96+055–125+000 km szelvények közötti szakaszának építését megelőzően az MNM NÖK munkatársai előzetes régészeti dokumentáció készítésének keretében az alábbi lelőhelyeken végeztek kutatásokat.

Alcsi-puszta III. (M4 RL 9. lh.) (KÖH 65442): A tervezett nyomvonal és a lelőhely metszésében, próbafeltárás keretében 2 szondát húztunk, a nyomvonal É-i és D-i szélén, összesen 1724 m²-nyi felülettel.

A feltárás során összesen 17 objektumot figyeltünk meg. Ezek nagyrészt a D-i árok K-i végén helyezkedtek el, csak 3 objektum került elő az É-i árokban. A feltárt objektumok jelentős részét – korszakhatározó lelet, sok esetben leletanyag hiányában – nem lehetett datálni. A datálható jelenségek esetében is meg kell jegyezni, hogy nagyon kevés leletanyag került elő belőlük, sokszor csak egy-két kerámiatöredék. Az előkerült leletek alapján 1 őskori gödröt, 2 szarmata kutat és 1 szarmata sirt tudunk azonosítani, a többi objektum korát nem tudtuk megállapítani. A feltárt objektumok jelentős része cölöpszerkezetes építményekhez tartozó cölöplyukak, illetve árkok voltak. A megnyitott felület nagysága alapján ezek pontos funkcióját nem lehetett megállapítani. A fentiek mellett nagyobb részt ismeretlen funkciójú gödrök kerültek elő. A jelentősebb objektumok közé sorolható a D-i árok Ny-i részén feltárt 2 kút. A feltárt objektumok közül mindenképp kiemelkedik az É-i árok Ny-i részén feltárt D–É-i tájolású szarmata sír (STR 14). A sír kifosztása során a felsőtestet teljesen elpusztították, csak a halott két lába maradt anatómiai helyzetben. A láb mellett került elő egy bikónikus orsógomb és egy tű töredéke. A sír kifosztása a váz állapota és a mellékletek hiánya alapján biztosnak tekinthető, rablógödörre utaló jelenséget azonban nem sikerült megfignünk.

MAGYAR CSABA

Szűcs-tanya (M4 4. lh.) (KÖH 81413): A lelőhely Szolnoktól ÉNy-i irányban fekszik, a Jászberény felé vezető 32-es út vágja két részre. A feltárt terület közvetlenül az út mellett, annak Ny-i oldalán terül el.

A tervezett autópálya nyomvonalhoz (a 98+100 és 98+200 km szelvények között) egy a 32-es úttal megegyező irányítású autópálya felhajtó csatlakozik. Az érintett terület a terepbejárások alapján kijelölt lelőhely központi részét érinti. A terepbejárást korábban az MNM NÖK I. sz. régió Topográfiai Osztálya végezte. Ennek során késő bronzkorra, szarmata és Árpád-korra keltezett leleteket találtak. A területen 2013 őszén az MNM NÖK Topográfiai Osztályának munkatársai (Stibrányi Máté

vezetésével) geofizikai felmérést, az ELTE BTK munkatársai (Vácsi Gábor vezetésével) fémkereső műszeres kutatást végeztek. A próbafeltárára 2013. szeptember 30. és október 29. között került sor.

A tervezett felhajtó Ny-i oldalán két kutatóárkot húztunk. Az 1. északabbi kis méretű, egyenes árok régészeti szempontból kevés, bizonytalan keltezésű jelenséget tartalmazott. A 2. délebbi, nagy méretű ívelt árok régészeti szempontból igen gazdag: 2 vaskori (valószínűleg szkíta), valamint 1 kora Árpád-kori (kb. 11–12. századi) házat, egy nagyobb temető 18 szarmata (kb. 2–3. századi) sírját, bizonytalan keltezésű árokszakaszokat és gödröket tartalmazott. A szarmata sírok kettő kivételétől eltekintve rablottak voltak. Tudományos szempontból jelentős egy nagy méretű, fa sírkamrás, rönkkoporsós, berakásos ezüst lábbeli vereteket tartalmazó, rangos szarmata férfi sírja (OBJ 41/SE 46). A későbbi régészeti és/vagy kivitelezési munkák szempontjából fontos megemlíteni, hogy a humuszrétegben, a mai felszíntől számítva 40 cm mélységben már szarmata sír (OBJ 33/SE 33) jelentkezett.

A terepbejárások által kijelölt lelőhely kiterjedésének határa a geofizikai felmérés, a fém-detektoros vizsgálat és a próbaárkok eredményei alapján megváltozott. A terepbejárás adatokat a próbafeltárási eredményei igazolták: a rendkívül intenzív lelőhelyen vaskori, valamint kora Árpád-kori telepjelenségek mellett, a legnagyobb számban szarmata kori sírokat tártuk fel.

Munkatársak: György László régész, Kazsói Ágnes rajzoló, Erdei Krisztina, Ritly Jenő, Wolf Ernő régésztechnikusok, Hajdu Barbara régészhallgató.

SCHILLING LÁSZLÓ

Zagyva-part (M4 7. lh.) (KÖH 65424): A lelőhely Szolnoktól ÉNy-i irányban, a Zagyva folyó jobb partján, a Jászberény felé vezető 32-es úttól ÉK-i irányban fekszik. A tervezett autópálya nyomvonal ezen a részen nagyjából DNy–ÉK irányban fut, amely a lelőhely É-i és Ny-i részét érinti. A terepbejárást korábban az MNM NÖK I. sz. régió Topográfiai Osztálya végezte. Ennek során középső neolitikus, bronzkori és szarmata kori leleteket találtak. A területen 2013 őszén az MNM NÖK Topográfiai Osztályának munkatársai (Stibrányi Máté vezetésével) geofizikai felmérést, az ELTE BTK munkatársai (Vácsi Gábor vezetésével) fémkereső műszeres kutatást végeztek. A próbafeltárára 2013. szeptember 25. és október 1. között került sor.

A nyomvonal É-i és D-i szélén 2, összesen 5 szakaszból álló, ÉK–DNy-i irányú kutatóárkot húztunk. A sárga színű, igen kemény, agyagos altalaj a mai felszíntől számított kb. 60–100 cm mélységben jelentkezett. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll, de a feltárt objektumok alapján ezek régészeti réteget nem érintettek. A D-i oldalon futó 1. árokban 4 db, ÉNy–DK-i irányú, 4 kerek foltból álló, ismeretlen korú cölöpsort figyeltünk meg. Az É-i oldalon futó árokban 5 jelenség foltja mutatkozott. Előkerült 1 lelet nélküli kemence, 3 kis méretű, szintén lelet nélküli gödör. Az objektumok közeléből, a meddőből 3 őskori kerámiatöredéket gyűjtöttünk. Az É-i oldali árokban feltárt méhkas alakú gödörből egy kis méretű, korongolt, előzetesen a szarmata korra keltezhető kerámia töredék került elő.

A terepbejárások által kijelölt lelőhely kiterjedésének határa a geofizikai felmérés, a fém-detektoros vizsgálat és a próbaárkok eredményei alapján megváltozott. A terepbejárás adatokat a próbafeltárási eredményei részben igazolták: az objektumok kormeghatározására csak közvetve alkalmasak, de az előkerült

kisszámú leletanyag alapján régészeti korúak. A geofizikai mérések előzetes eredményei alapján a lelőhely intenzív része a lelőhely ÉK-i részén, a Zagyva folyó gátjának közvetlen közelében lehet.

Munkatársak: Kazsói Ágnes rajzoló, Wolf Ernő régésztechnikus, Hajdu Barbara régészhallgató.

SCHILLING LÁSZLÓ

238. Szombathely, Szalézi Kollégium és Rendház (Táncsics Mihály utca) (KÖH 72939)

(Vas megye) R, B, LT, Ró

A Vas Megyei Kormányhivatal Szombathelyi Járási Hivatal Járási Építésügyi és Örökségvédelmi hivatala által kiadott, VA-06D/EOH/1844-5/2013 iktatószámú határozata értelmében megelőző feltárást végeztünk a Brenner János Általános Iskola és Óvoda építéséhez kapcsolódóan Szombathely belterületén, a Brenner Tóbiás körúttól közvetlenül É-ra eső területen, a mai Szent Kvirin Szalézi Plébánia és Rendház mögötti telken. A feltárást a Rendház udvarán, a Brenner Tóbiás körút–Kismezsei utca–Táncsics Mihály utcák által határolt ingatlan belterületét érintette. (Táncsics Mihály u. 48., 10011/5 hrsz.)

A feltárást 2009-ben próbafeltárást előzte meg,⁷⁵ ami alapján bizonyossá vált, hogy a beruházás egész területe régészetiileg érintett. Az ekkor előkerült leletanyag alapján őskori lelőhelyet (badeni és urnamezős kultúrát) azonosítottunk.

A megelőző feltárást 2013. szeptember 25-én kezdtük. A terület átvétele után kijelöltük a talaj felső 15–20 cm vastag, humusztermőréteget, valamint a termőréteg alatti, de még az altalaj fölötti kevert föld számára a depókat. A feltárást miatt elbontott aszfaltborítású sportpálya beton alapozását, ill. a korábban itt létesített salakos pályák törmelékét külön helyeztük el.

Az objektumok számozásával folytattuk a próbafeltárást során megkezdett sort, ezért első objektumunk a 25-ös számot kapta. Minden objektum betöltésének kiosztottunk külön kutatási egység számot (KE) is, így egy objektum megnevezésekor mind a kettőt feltüntetjük (pl. 25KE1, 26KE2 stb.). A feltárást során 3033 m²-nyi területet humuszoltunk le, amin 57 objektumot azonosítottunk.

A humuszolást a 19. karónál kezdtük, innen haladtunk először D-i irányba, majd Ny-ra. A 30-as és a 7-es karókat összekötő képzeletbeli vonaltól K-re eső részen a humuszolás meglehetősen gyorsan haladt, itt ugyanis csak mintegy 30–40 cm vastag talajréteget kellett eltávolítanunk. Az objektumok föltájának megfigyelését nehezítette, hogy egyrészt nagyon jelentős modern kori bolygatások tarkították a felszínt, másrészt az altalaj felső 5–10 cm-ét átszínezte a föltéte lévő agyagos, kemény, sötétszínű szubhumuszos réteg. Mivel azonban már ezen a szinten is jelentkeztek leletek és kissé bizonytalanul objektumfoltok is, ezért ennél mélyebbre nem humuszoltunk. Az ettől a vonaltól Ny–DNy-ra található területen az altalaj fölött átlagosan háromszor, négyszer vastagabb (tehát mintegy 100–120 cm) a szubhumuszos réteg. Ezen a területen az objektumok sokkal ritkábban kerültek elő és nem is szolgáltatottak nagyobb mennyiségű leletanyagot.

⁷⁵ RKM 2009, 361.